

**353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarı-
sının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Se-
natosu Millî Savunma ve Anayasa ve Adalet komisyonları rapor-
ları (Millet Meclisi : 1/587; Cumhuriyet Senatosu : 1/81)**

(Not : Millet Meclisi S. Sayısı : 562)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 5031*

16 . 5 . 1972

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 15 . 5 . 1972 tarihli 89 ncu Birleşiminde ivedilik ve öncelikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur. Saygılarımla.

*Sabit Osman Avcı
Millet Meclisi Başkanı*

*Not : Bu tasarı 12 . 1 . 1972 tarihinde Başkanlıkça ilk komisyona havale edilmiş ve Genel Ku-
rulun 15 . 5 . 1972 tarihli 89 ncu Birleşiminde ivedilik ve öncelikle görüşülerek kabul edilmiştir.
(Millet Meclisi S. Sayısı : 562)*

Millî Savunma Komisyonu raporu

*Cumhuriyet Senatosu
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. : 1/81
Karar No. : 6*

23 . 5 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 15 . 5 . 1972 tarihli 89 ncu Birleşiminde ivedilikle ve öncelikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı, ilgili Bakanlıklar temsilcilerinin de iştirakleriyle Komisyonumuzun 23 . 5 . 1972 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere edildi.

Tasarı Gereğesinde tafsilen izah edilen hususlarla beraber Bakanlıklar temsilcilerinin ta-
mamlayıcı beyanları üzerine; Komisyonumuz aşağıdaki hususları da raporunda vuzuha kavuşturu-
lmasını uygun bulmuştur.

Şöyleki: 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı mad-
delerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı, genel olarak iki önemli ihtiyaca cevap vermek
gayesiyle hazırlanmış bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Anayasanın 1488 sayılı Kanunla de-
ğiş-

tirilen askerî yargıya ilişkin hükmünü bu kanuna inikâsını sağlamak, diğeri de özellikle sıkıyönetim sırasında sıkıyönetim askerî mahkemelerinde bakılan dâvaların bir engele rastlamaksızın zamanında ve en salim bir şekilde bitirilebilmesini sağlayacak bazı hükümleri getirmektedir.

Bilindiği üzere Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişik 138 nci maddesi, asker olmayan kişilerin askerî mahkemeler huzurunda yargılanabilmesi hallerini ve şartlarını göstermiş bulunmaktadır. Sözü edilen 138 nci maddenin ikinci fıkrasının, bu konuda yeni birtakım ölçüler getirmesi sebebiyle, değişiklik tasarının 10 ve 11 nci maddeleri de ele almak gerekmiş ve asker olmayan kişilerin hangi hallerde askerî yargıya tabi olacakları hususu tek tek gösterilmiş bulunmaktadır.

İkinci olarak, yukarıda da belirtildiği üzere, sıkıyönetim sırasında Sıkıyönetim mahkemelerinde görülen davaların selâmetle yürütülebilmesini temin zmnında bazı değişiklikler de yapılmış bulunmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak maksadıyla, ilgili görülen maddelere savaş hali ile ilgili bazı istisnalar konulmak suretiyle, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 18 nci maddesinin verdiği imkânlardan faydalanılmak uygun görülmüştür. Bu suretle, sıkıyönetim sırasında Sıkıyönetim askerî mahkemelerince görülen davalarda savaş hükümlerinin tatbiki mümkün olabilecektir. Böyle bir mekanizma vasıtasıyla hâkimin reddi müessesesinin (M. 40) davayı uzatmak maksadıyla ve asılsız sebeplere istinaden kullanılması, çok uzun ve ilgisiz savunmalarla davaların sürüncemede bırakılması (M. 40), tebligat işlerinin (M. 52) yürütülmesinin imkânsız hale gelmesi (M. 52) gibi hususlar önlenmek istenmiştir. Tasarıda sözü edilen gaye ile kabul edilen hükümler bunlardan ibaret değildir. Bunların yanında diğerleri de vardır. Ancak, bütün burada sayılmayan hükümlerin anafikri, biraz evvel misal kabilinden olarak saydıklarımızın anafikrinin ayıdır.

Nihayet bir de, yakalama, tutuklama, yakalanan ve tutuklananların sorguya çekilmesi gibi hususlarda, 1488 sayılı Anayasa tadiline mütenazır bazı değişiklikler yapılmak gerektiğinden, oralarda da değişiklikler yapılmıştır (Ek M. 72, 80). Bütün bunlardan başka bir de, 353 sayılı Kanunun bazı maddelerinde uygulama sırasında görülen boşluk ve aksaklıkların da bu vesile ile düzeltilmesi uygun görülmüştür.

Bu gerçeklerin ışığı altında Komisyonumuz, Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen metnin aynen kabulüne, öncelik ve ivedilikle görüşülmek temennisiyle Anayasa ve Adalet Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulmasına karar vermiştir.

Başkan Nevşehir <i>İbrahim Şevki Atasâğun</i>	Başkanvekili İstanbul <i>Cemal Yıldırım</i>	Sözcü Burdur <i>Faruk Kınaytürk</i>	Kâtip Samsun <i>Enver Işıklar</i>
Tunceli Arslan Bora İmzada bulunamadı	Konya Osman Nuri Canpolat İmzada bulunamadı	Aydın Halil Goral İmzada bulunamadı	İzmir <i>Orhan Kor</i>
Cumhurbaşkanınca S. Ü. Fahri Korutürk İmzada bulunamadı	Tabî Üye Fahri Özdilek İmzada bulunamadı	İçel <i>Talip Özdolay</i>	Mardin <i>Abdülkerim Saraçoğlu</i>

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu
Esas No. : 1/81
Karar No. : 13

25 . 5 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 15 Mayıs 1972 tarihli 89 ncu Birleşiminde ivedilik ve öncelikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısi Millet Meclisi Başkanlığının 15 Mayıs 1972 tarihli ve 5031 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle Komisyonumuzun 25 Mayıs 1972 tarihli Birleşiminde Millî Savunma Bakanlığı temsilcileri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

I. — Tasarı, 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanunla değişik 138 nci maddesinin metnine uygun olarak ve sekiz yıllık uygulama süresinde edinilen tecrübelerden esinlenerek 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddelerinin değiştirilmesini öngörmektedir.

Tasarı, yukarıda arz edilen Anayasa hükmü ve uygulamanın ortaya koyduğu tecrübelerin sonucunu ile getirilirken, 353 sayılı Askerî Mahkeme Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun değişikliğe tabi tutulan maddeleri hakkında da aşağıda gösterilen gerekçeleri ileri sürmüştür.

Madde 6. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesinin son fıkrasında; askerî savcılarının nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin refakatinde olacağı önerildiğinden, bu hususa açıklık vermek ve ikinci fıkradaki savcılığın askerî savcılık olduğunu belirtmek amacı ile madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 8. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6 nci maddesinde yapılan değişikliğe uygun olarak askerî savcılarının nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum amirinin refakatinde olacaklarını belirtmek amacı ile maddenin birinci fıkrasına açıklık verilmiş ve ilâve edilen fıkra ile adli müşavirlerin, refakatinde buldukları kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin taraf oldukları hukukî ihtilâflarının çözümünde fiilen devam etmekte olan hizmetlerine kamûî bir dayanak sağlanmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 10. — 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 21 nci maddesinde, askerî hâkimlerin subay sınıfına dahil edildikleri açıkça belirtildiğinden; muvazzaf askerler başlığı ile başlayan maddenin (A) fıkrasının subaylar kelimesinden sonra parantez içindeki (Askerî hâkim ve askerî savei ile yardımcıları dâhil) kelimeleri kaldırılmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 11. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesinin ikinci fıkrasında, askerî mahkemelerin asker olmayan kişilerin özel kanunda belirtilen askerî suçları ile kanunla gösterilen görevlerini ifa ettikleri sırada veya kanunda gösterilen askerî mahallerde askerlere karşı işledikleri suçlara bakmakla görevli buldukları hüküm altına alınmıştır. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 138/2 maddesine aykırı görüldüğünden Anayasa Mahkemesince iptal edilen 11 nci madde Anayasa değişikliğine uygun olarak ve askerî mahkemelerin asker olmayan kişilerin hangi suçlarına ilişkin davalara bakacağı madde metninde sayılmak suretiyle 11 nci madde yeniden ihya edilmiştir.

Madde 34. — Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirleri ile askerî savcılar arasında çıkacak görev uyuşmazlıklarını çözümlenecek bir merci, gerek 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda ve gerekse 477 sayılı Disiplin Mah-

kemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulleri ve Disiplin Suç ve Cezaları hakkındaki Kanunda gösterilmediğinden tatbikatta zorluklarla karşılaşmakta ve bu da adaletin süratle tecellisini engellemektedir. Bu nedenle anılan makamlar arasında çıkacak görev uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenecek bir merci tayini zorunlu ve bu merciin de Millî Savunma Bakanlığı olması uygun görülerek maddeye bir fıkra eklenmiş ve bu amaçla da madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 36. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 140 nci maddesinde yapılan değişiklikle; asker kişilerle ilgili eylem ve işlemlerinin yargı denetiminin, Askerî Yüksek İdare Mahkemesince yapılacağı ve böylelikle asker kişilerin bu mahkemeye tabi olacağı önerilmiştir. Hal böyle olunca, askerî nitelikteki bazı kurulların kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini düzenleyen tüzüklerin de Danıştayca incelenme ve onaylanmasının gerekli olmaması gerektiği her türlü izahtan varestedir. Kaldı ki, askerî yargının anahizmetini yürüten Askerî Adalet İşleri Başkanlığının görev ve yetkileri yönümlülikle düzenlenirken daha dar bir hizmet alanına sahip ve icrai fonksiyonu bulunmayan Askerî Adalet Teftiş Kurulunun görev ve yetkilerinin tüzükle düzenlenmesinin kabili izah olmadığı aşikârdır. Bu nedenle Askerî Adalet Teftiş Kurulunun görev ve yetkilerini, değişen ihtiyaçlara göre her zaman kolaylıkla değiştirilmesi olanağı bulunan bir yönümlülikle, düzenlenmesi düşünülmüş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 40. — Bilhassa çok sanıklı davalarda zaman kazanmak ve adaleti şaibe altında tutmak amacı ile tarafsızlığını şüpheye düşüren ve gerçek dışı olan birtakım sebeplere dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulmaktadır. Bu mahzuru önlemek amacı ile savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamıyacağı esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 52. — Gerek usul kanunlarımızın ve gerekse 7201 sayılı Tebligat Kanununun öngördüğü tebligat usulleri muğlak ve zaman alıcı bir karaktere sahiptir. Özellikle çok sanıklı davalarda bu hükümlere uyma zorunluğu olağanüstü hallerde görev yapan askerî yargı organlarına ait işlemlerin gecikmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle adaletin tecellisinde sürat sağlamak bakımından sadece savaş haline munhasır olmak üzere tebliğatın basın veya her türlü yayım ve haberleşme aracı ile yapılabileceği esası getirilmiş ve ayrıca nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirlerine hüküm ve kararların tebliğini hüküm altına alan ikinci fıkranın ifade tarzında değişiklik yapılmış ve bu amaçlarla madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Madde 70. — İşbu maddede, tutuklama istem yetkisi hüküm altına alınmış ise de; nezdinde askerî mahkeme kurulan komutan veya askerî kurum amirinin bu konudaki isteminin, askerî mahkemeye intikalini askerî savcının ihtiyarına bırakmış ve bunun da tatbikatta ihtilâtlara sebebiyet verdiği anlaşılmıştır. Bu itibarla; askerî savcının anılan istemi intikal ettirilmesinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 138 nci maddesinde öngörülen «Askerlik hizmetlerinin gerekleri» ilkesine ve 353 sayılı Kanunun sistematiğine uygun düşeceği düşünülmüş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 72. — Yakalanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat ve kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılacağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinde önerildiğinden madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 74. — İşbu maddede; tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin itiraz edebileceği hüküm altına alındığı halde tutuklama sisteminin askerî mahkemece reddi halinde başvurulacak bir merci ve yapılacak işlem hakkında her hangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla; tutuklama isteminin askerî mahkemece reddi halinde, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki hükümlere mütenazır olarak askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirine de itiraz hakkı tanınması kamu yararı ve askerî gerekler açısından;

Ayrıca bu kararlara karşı belli bir süre içinde itiraz edilebileceği hüküm altına alınarak sürat ve müessesenin kötüye kullanılmamasını temin etmek bakımından;

Madde metninde tutuklama müzekkeresi ile ilgili bir hüküm bulunmadığından madde başlığındaki müzekkere kelimesi kaldırılmış ve bu amaçla gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 75. — İşbu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında; sanığın, tutuklama müzekkeresinin geri alınması isteminde bulunabileceği hüküm altına alınmış ise de; çok sanıklı davalarda bu müessesenin suiistimal edilerek askeri mahkemelerin işlemlerinin geciktirildiği bir vakıadır. Bu itibarla; adaletin tecellisinde sürat sağlamak amacıyla anılan fıkralar kaldırılarak beşinci fıkra değişikliğe uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve madde başlığı da maddenin amacına göre «tutukluluk halinin incelenmesi» tarzında değiştirilmiştir.

Madde 80. — Yakalanan kişinin, tutuklama yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat ve kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılacağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinde önerildiğinden madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 118. — İşbu maddede; iddianamenin sanığa tebliği ile kamu dâvasının açılabilmesi için hüküm altına alınmakta ve bu da adaletin süratle tecellisini engellemektedir. Bu nedenle, hem Ceza Muhakemeleri Usulü (Kanunu hükümlerine (Madde 163) mütenazır hükümler getirmek ve hem de tatbikatta beraberlik, kolaylık ve sürat temin etmek bakımından iddianamenin düzenlenmesi ile birlikte kamu dâvasının açılmış sayılacağı esası getirilmiş ve bu amaçla maddedeki son fıkra çıkarılmıştır.

Madde 131. — Duruşmada sürati sağlamak bakımından normal dönemlerde dahi uygulama olanacağı bulunmayan «Duruşmanın tekrarlanması» esası savaşı haline munhasır olmak üzere kaldırılmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 136. — İşbu maddede sayılan şartların varlığı halinde, sanıkların duruşmadan varestede tutulabileceği ve böylelikle duruşmanın yokluklarında yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, bazı hallerde sanıkların, duruşmadan varestede tutulmalarını istemedikleri gibi duruşmalara da gelmedikleri ve hattâ çok sanıklı davalarda tutuklu sanıklardan bir kısmının firar ettikleri ve netice itibarıyla adaletin tecellisini engelledikleri müşahede edilmiştir. Bu itibarla; savunma hakkı kısıtlanmadan ve sadece savaşı haline munhasır olmak ve adaletin tecellisinde sürat sağlamak amacıyla madde metnine yeni bir fıkra eklenmiştir.

Madde 143. — Özellikle çok sanıklı davalarda sanıkların, mahkemeyi teşkil eden kişilere ve hattâ görevlilere uygun olmayan söz ve davranışlarda buldukları ve bu yolla da mahkemeyi engelledikleri bir vakıadır. Ancak, bu konuda kanunda yazılı mevcut tedbirler de yeterli bulunmamaktadır. Bu itibarla; duruşmada sürat sağlamak, sanıkların uygun olmayan davranışlarını kontrol altına almak ve mahkemeyi teşkil eden kişilerle görevlilere matuf her türlü taarruzlarını önlemek amacı ile maddenin birinci fıkrasında değişiklik yapılmış, ayrıca, halen yürürlükte bulunan usul hükümlerinin duruşmada inzibatı sağlamak amacı ile getirmiş olduğu tedbir ve müeyyideler, çok sanıklı ve özellikle ağır cezalı davalarda inzibatı temine yeterli bulunmamakta ve sanıkların yanında müdafilerin de duruşmanın inzibatını ihlâl ettikleri cereyan eden muamelelerden anlaşılmaktadır. Bu nedenle; müdafilik ve savunma müessesesinin ruhunu zedelemeyen ve sadece savaşı haline munhasır olmak üzere müdafiler hakkında bazı tedbirler getirilmiş, birden ziyade sandan çıkarılan sanık ve müdafilerin, mahkemonun tayin edeceği süre içinde yazılı savunma verebileceği kabul edilerek savunma hakkı kısıtlanmamış ve bu amaçla madde metnine bir fıkra eklenmiştir.

Madde 146. — Duruşmaya yoklama ile başladıktan sonra sanığa mahkeme kurulu tanıtılıp davaya bakmalarına engel halleri hakkında bir istemi bulunup bulunmadığının sorulması bazı uygulamalarda işbu müessesenin kötüye kullanılmasına müncer olduğundan ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda da bu konuda her hangi bir hüküm bulunmadığından kanunun 2 nci fıkrası yürürlükten kaldırılarak madde metninde bu amaçla gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 153. — Duruşmada sürati sağlamak bakımından ve sadece savaş haline münhasır olmak üzere; bir vakıanın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret olduğu ahvalde bu tanığın mahkeme huzurunda dinlenilmesi zorunluluğundan vazgeçilerek hazırlık soruşturmasında alınmış ifadesinin okunmasıyla iktifa olunması amacı ile madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 160. — Hukukun umumî prensiplerine göre savunma hakkının kısıtlanması düşünülemez. Ancak bazı hallerde savunma hakkının bir engelleme ve hattâ propaganda aracı olarak kullanıldığı da bir vakiadır. Nitekim yazılı savunmasını mahkemeye tevdi ettikten sonra bunu mahkeme huzurunda okuyan sanık ve müdafilere sık sık tesadüf edilmiş ve çok sanıklı davalarda bu durum, davanın lüzumsuz yere uzamasına ve netice itibarıyla savunma hakkının suiistimali suretiyle davaların sürüncemede bırakılmasına müncer olmuştur. Bu itibarla, sadece savaş haline münhasır olmak üzere ve oluşma müessesesinin bünyesini zedelemeyen yazılı savunmaların kısıtlanmasının söz konusu edilmeyeceği ve fakat yazılı savunmanın okunması veya doğrudan doğruya yapılacak sözlü savunmanın süre bakımından mahkemeye sınırlanabileceği esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 177. — Çok sanıklı davalarda daktilo makinası ile duruşma tutanağı düzenlenmesinin çok vakit aldığı ve bu nedenle duruşmada gerekli süratin sağlanamayarak adaletin süratle tecelisini geciktirdiği bir vakiadır. Bu nedenle çok sanıklı davalarda daktilo makinası ile duruşma tutanağı düzenlenmesi çok vakit alacak ise duruşma safabatının, mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tespit olunarak sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suretin, önceden isteyen sanık ve müdafie verilmesi esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 217. — Savaş halinde görev yapan mahkemelerden beklenen sadece süratle tesis olunan adalet değil, bunun yanında ve aynı önemde, verilen kararların süratle kesin hüküm haline getirilmesidir. Bu nedenle ve sadece savaş haline münhasır olmak üzere; dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakip iki ay içinde karara bağlanması zorunluluğu esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 218. — İşbu maddedeki (Şu kadar ki; seksenbeşinci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır) cümlesi birinci fıkranın sonunda yer alması gerekirken beşeri bir hata neticesi ikinci fıkranın sonunda yer almış ve maddede mana değişikliğine sebebiyet vermiştir. Bu nedenle anılan cümle birinci fıkranın sonuna alınmış ve yukardaki amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Anayasamızın 138 nci maddesi hükmü uyarınca ve 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü hakkındaki Kanunun sekiz yıllık uygulama sürecinde edinilen tecrübeler sonucu getirilen ve söz konusu kanunun belirtilen maddelerinin arz edilen gerekçeler ile değiştirilmesini öngören tasarı, bu gerekçeler ve Hükümet temsilcileri tarafından yapılan geniş açıklamalar esalarında Komisyonumuzca benimsenmiştir.

II - Millet Meclisi metninin 1, 2 ve 3 nci maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

III - Tasarının, 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 138 nci maddesini değiştiren 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanun uyarınca getirilmiş olmasını ve düzenleme alanı itibarıyla, devletimizin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı girilmiş eylemli teşebbüslerle ilgili bulunmasını gözeten Komisyonumuz Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi konusunda istem ileri sürülmesini de karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan	Sözcü	Bu kanunda sözcüsü	Kâtip
Samsun	Eskişehir	Sakarya	Ankara
R. Rendeci	Ö. Ucuzal	M. Tıgılı	T. Cebesiz

Ađrı
S. Türkmen
Toplantıda bulunamadı

Mardin
A. Bayar

Ankara
T. Kapanlı

Rize
O. Mecdi Agun

C. Bşk. Seę. Üye
H. Aydınır
Toplantıda bulunamadı

Bursa
Ş. Kayalar

İstanbul
E. Özden

Tabii Üye
M. Ataklı

Hatay
M. Deliveli
Toplantıda bulunamadı

Tokat
Z. Betil
Toplantıda bulunamadı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan her kıta komutanı veya askerî kurum amirinin refakatinde bir askerî savcı ile yeteri kadar askerî savcı, yardımcı olarak bulunur.

Aynı komutanlık nezdinde birden fazla askerî mahkeme kurulduğu takdirde bir askerî savcılık teşkilâtı ile yetimilebilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum amiri

Madde 8. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, refakatlerindeki askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmakta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi istiyebilirler.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin refakatlerindeki adli müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum amirlerinin yardımcısıdır ve kanun yollarına başvurmada adı geçen komutan ve askerî kurum amirleri adına ilgili soruşturma ve dava dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Adli müşavirler, aynı zamanda refakatlerinde buldukları, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin hukuk işlerinde de yardımcısıdır.

Kıta komutanının ve askerî kurum amirinin kanunî ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanunî vekillerine geçer.

Asker kişileri

Madde 10. — Bu kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar :

A) Muvazzaf askerler :

Subaylar, askerî memurlar, askerî öğrenciler, astsubaylar, erbaşlar ve erler.

B) Yedek askerler (Askerî hizmette buldukları sürece),

C) Millî Savunma Bakanlığı veya Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel,

D) Askerî işyerlerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler,

E) Rızası ile Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılanlar,

F) Askerî yargı organlarıncı tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askerî makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler.

Asker olmayan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

Madde 11. — Askerî mahkemeler, asker olmayan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin davalarına bakarlar.

A) Askerî Cza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddelerinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ile;

B) Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde karakollarda kışla ve karar-gâhlarda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde askerlere fiilen taarruzda bulunan, söven veya hakaret eden veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuranların Türk Ceza Kanu-

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisinin kabul ettiği 1 nci madde aynen kabul edilmiştir.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 6. — Millet Meclisi metninin 6 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 10. — Millet Meclisi metninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 11. — Millet Meclisi metninin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

nunun bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 ncü maddelerinde gösterilen suçları;

C) Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere (umumî emniyet ve asayişini korumaya ilişkin önleyici ve adli zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, astsubay, erbaş ve erleri hariç) karşı bu görevleri yaptıkları sırada işlenen yukardaki (B) fıkrasında yazılı suçlar

D) Devletin askerî kuvvetlerini tahkir ve tezyif suçları;

E) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılamaları öngörülen suçlar.

Askerî savcının yetkisi, yetki ve görev uyumsuzlukları

Madde 34. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin refakatindeki askerî savcının yetkisi, nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin yetkisi ile sınırlıdır.

A) Askerî savcılar arasında çıkacak yetki uyumsuzlukları aralarında halledilir.

B) Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanları veya askerî kurum amirleri ile askerî savcılar arasında çıkacak görev uyumsuzlukları aralarında halledilir.

Her iki halde de uyuşamadıkları takdirde Millî Savunma Bakanlığına başvurulur.

Teftiş Kurulu

Madde 36. — Askerî mahkeme kalemleri ile askerî savcılıkları ve kalemlerini, adli müşavirlik hizmetlerini ve askerî ceza ve tutuk evlerini Millî Savunma Bakanı adına teftiş ve murakabe etmek ve kanunun belirttiği hallerde soruşturma yapmak üzere müfettiş sıfat ve yetkisini taşıyan bir başkanın yönetimi altında lüzumu kadar müfettişten kurulu bir askerî adalet teftiş kurulu kurulur. Bu kurulun kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini ne şekilde yürüteceği bir yönetmelik ile düzenlenir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkim ret isteminin zamanı

Madde 40. — Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi istemi, mahkemelerde iddianamenin ve Askerî Yargıtayda sözcü üye tarafından raporun okunmasına kadar ileri sürülebilir. Yeni çıkan sebeplerden dolayı duruşma bitinceye, Askerî Yargıtayda inceleme sona erinceye kadar hâkimin reddi istenebilir.

Savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamaz.

Tebliğ usulleri

Madde 52. — Asker kişilere yapılacak tebliğler üst makam aracılığı ile ve ilgiliden alınacak bir belge karşılığı yapılır. Bu belgede tebliğ ve tebellüğ edenin imzaları ile tebliğin yer ve zamanının gösterilmesi lâzımdır.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirine gösterilecek evrak kendisine gönderilir. Bu gösterilme bir mehil başlangıcı olursa, gösterilen evrakın konusu ile yer ve zamanını belirten bir belge imzalanır.

Asker kişilerden başkasına yapılması gereken tebliğler, bir alındı karşılığında asker kişiler tarafından yapılabilir.

Tebliğat Kanunu hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

Savaş halinde tebliğat; basın veya her türlü yayın ve haberleşme aracı ile yapılabilir.

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun
kabul ettiği metin)

Madde 34. — Millet Meclisi metninin 34 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 36. — Millet Meclisi metninin 36 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 40. — Millet Meclisi metninin 40 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 52. — Millet Meclisi metninin 52 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Tutuklama isteme yetkisi

Madde 70. — Sanığın tutuklanmasını askerî savcı doğrudan doğruya yetkili askerî mahkemenin istiyebilir.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri sanığın tutuklanmasını istediği takdirde bu istemini gerekçesi ile birlikte askerî savcıya bildirir. Askerî savcı, bu istemi yetkili askerî mahkemeye intikal ettirmekle yükümlüdür.

Bu mahkeme ret veya kabul hakkında bir karar vermek zorundadır.

Tutuklunun sorguya çekilmesi

Madde 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırk sekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yahut delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkraya hükmünün uygulanamaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili mahkeme veya hâkim önüne çıkarılır.

Yukardaki fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın Sulh Hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Sanığa, sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan suç bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Tutuklama kararı ile ret kararına itiraz

Madde 74. — Tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri,

Tutuklama isteminin reddine dair karara karşı askerî savcı ile nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri,

Yedi gün içinde itiraz edebilirler.

Yukardaki fıkralarda yazılı itirazlar, tutuklama istemini inceliyen askerî mahkemeye en yakın askerî mahkemeye yapılır. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Ancak, itirazı tetkik eden mahkeme, sanığın tutuklanmasına karar verdiği takdirde; sanığın, yukarıda belirtilen süre içinde itirazda bulunan nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin nezdindeki askerî mahkeme hariç, en yakın askerî mahkemeye yukarıdaki süre içinde itiraz edebilir. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Tutukluluk halinin incelenmesi

Madde 75. — Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğruya inceler. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadığı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmayan mehiller içinde yapılması gerekir.

Askerî savcının tutukluluk halinin incelenmesi için tayin ettiği tarihte sanık da tutukluluk halinin incelenmesini isteyebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu istem hakkında askerî mahke-

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun
kabul ettiği metin)

Madde 70. — Millet Meclisi metninin 70 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 72. — Millet Meclisi metninin 72 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 74. — Millet Meclisi metninin 74 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 75. — Millet Meclisi metninin 75 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

menin vereceği karara karşı sanık, üç gün içinde bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin vereceği karar kesindir.

Tuutkluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işlemeye başlar.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama teslim olunur veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam yakalanan kişiden askerî savcığı ve Cumhuriyet Savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yahut delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkraya hükmünün uygulanamaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

3 ve 4 ncü fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz.

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalanmayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

Iddianamenin sanığa tebliği

Madde 118. — İddianame sanığa davetiye ile birlikte verilir.

İddianamenin asker kişilere usulen tebliği sırasında kendilerinin savunma amacıyla bir istemleri varsa vaktinde bildirmeleri gereği de hatırlatılır.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

Madde 131. — Tehir olunan duruşmaya, zorunluk olmadıkça, sekiz günden fazla ara verilmez.

Tehir süresi sekiz günü geçtiği veya 130 ncü maddeye göre duruşma talik olunduğu veyahut askerî mahkeme kurulu arasında kısmen veya tamamen değişiklik olduğu takdirde eski duruşma tutanaklarının okunması yolu ile duruşma tekrarlanır.

Savaş halinde ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

Sanığın duruşmadan varestede tutulması

Madde 136. — Sanık veya vekâletnamesinde sarahat bulunması halinde müdafinin istemi üzerine, sanık, duruşmada hazır bulunmak zorunluluğundan varestede tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir. Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise, davaya esas olan vakıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sanık talik veya tehiri takibeden günde duruşmaya gelmez ise, dava hakkında evvelce kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece lüzum görülmemiş olursa varestede istemi olmasa dahi dava gıyabında bitirilebilir.

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun
kabul ettiği metin)

Madde 80. — Millet Meclisi metninin 80 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 118. — Millet Meclisi metninin 118 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 131. — Millet Meclisi metninin 131 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 136. — Millet Meclisi metninin 136 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Sanık, davanın görüldüğü askerî mahkemeden uzakta bulunan bir mahalde her hangi bir suçtan ötürü tutuklu bulunmakla veya cezası infaz edilmekte ise, duruşmadan vâreste tutulma isteminde bulunmasa dahi, bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığı ile sorgusu ve ağır cezalı işlerde esas hakkındaki iddiadan sonra savunması tespit olunur.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan davalarda sanığın müdafî gönderme yetkisi vardır.

Duruşmanın inzibati

Madde 143. — Duruşmanın inzibatını sağlamak askerî mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatını bozan her kişiyi, askerî mahkeme başkanı duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerinden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazmasına ve görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlarda bulunan kişi hakkında askerî mahkemece tutuklama kararı verilir ve bu kişi yirmi dört saat içinde sorguya çekilerek inzibatî nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. Tutuklu veya hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunur. Bu kararlar kesindir.

Bir kimse askerî mahkemede duruşma sırasında bir suç işlerse askerî mahkeme, olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. 71 nci maddeye giren hallerde askerî mahkeme o kişinin tutuklanmasına da karar verebilir. Mahkeme, duruşmanın inzibatını bozan sözlü ve yazılı beyanat ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazarına ve görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlar hakkında yayın yasağı koyabilir; bu yasağa rağmen yayında bulunanlara askerî mahkeme tarafından üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile birlikte 1 000 liradan 3 000 liraya kadar ağır para cezası verilir.

Savaş halinde :

Duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafileri, o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere askerî mahkeme başkanı salondan çıkartır.

Birden ziyade duruşmadan çıkarılan sanık ve müdafiler bir daha aynı dava ile ilgili duruşmalara katılamazlar.

Yukarda yazılı hallerde salondan çıkarılan sanık ve müdafiler, mahkemenin tayin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

Duruşmanın başlaması

Madde 146. — Duruşmaya sanık, müdafî, tanık ve bilirkişilerin yoklaması ile başlanır.

Bu işlemden sonra tanıklar ve bilirkişiler duruşma salonundan çıkarılırlar. Sanığın kimliği tespit edildikten sonra askerî savcı tarafından iddianame okunur. Bundan sonra 83 meû madde gereğince sanığın sorgusu yapılır.

Delilin bir tanık olması

Madde 153. — Bir vakıanın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada dinlenir.

Tanığın evvelce alınmış ifadesinin okunması sözlü tanıklık yerine geçmez.

Savaş halinde yukardaki fıkralar hükmü uygulanmayabilir.

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

(Anayasa ve Adalat Komisyonunun
kabul ettiği metin)

**Madde 143. — Millet Meclisi metninin 143
ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

**Madde 146. — Millet Meclisi metninin 146
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

**Madde 153. — Millet Meclisi metninin 153
ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Askerî savcı, davaya katılan, davacı ve sanığın iddia ve savunması

Madde 160. — Delillerin ikamesi ve tartışması bittikten sonra söz davacıya ve davaya katılana, onlardan sonra da iddiasını bildirmek üzere askerî savcıya ve daha sonra da sanığa verilir.

Askerî savcı, sanığa, tanık ve müdafii de savcıya cevap vermek hakkına sahiptir.

Duruşmayı yöneten askerî hâkimin müsaadesi ile davacıya da cevap verebilir. Son söz sanığındır.

Sanık namına müdafii tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya eklenecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

Savaş halinde sözlü savunma veya yazılı savunmanın okunması süre bakımından mahkemece kısıtlanabilir.

Duruşma tutanağı ve kapsayacağı hususlar

Madde 177. — Duruşma için bir tutanak düzenlenir. Bu tutanak duruşmayı yöneten askerî hâkim ile tutanak kâtibi tarafından duruşmayı yöneten askerî hâkimin engeli varsa kuruldaki diğer askerî hâkim tarafından imzalanır.

Çok sanıklı davalarda duruşma safahatı; mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tespit olunabilir. Sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suret önceden isteyen sanık ve müdafie verilir.

Duruşma tutanağı :

A) Duruşmanın yapıldığı yeri ve tarihini,

B) Askerî mahkeme kurulunun, askerî savcının, tutanak kâtibinin ve varsa tercümanın ad ve soyadlarını,

C) İddianamede nitelendirildiği gibi suçun ne olduğunu,

D) Sanıkların, müdafilerin, davacıların ve davaya katılanların, vekillerinin ve kanunî mümessillerinin ad ve soyadlarını,

E) Duruşmanın açık mı veya gerekçesinin beyanı ile kapalı mı yapıldığını kapsar.

Temyiz isteminin kabulü ve reddi

Madde 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse reddine karar verir.

Askerî Yargıtay temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür, temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder. karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Savaş halinde; Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakip en geç iki ay içinde karara bağlar.

Ağır cezalı işlerde duruşma

Madde 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesini, sanığın beyanı veya temyiz dilekçesindeki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanığa veya istemi üzerine müdafiiine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdafii ile kendisini temsil ettirebilir. Şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını isteyemez.

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun
kabul ettiği metin)

**Madde 160. — Millet Meclisi metninin 160
ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.**

**Madde 177. — Millet Meclisi metninin 177
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

**Madde 217. — Millet Meclisi metninin 217
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

**Madde 218. — Millet Meclisi metninin 218
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Yürürlük

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Millî Savunma Komisyonunun
kabul ettiği metin)

MADDE 2. — Millet Meclisinin kabul ettiği 2 nci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisinin kabul ettiği 3 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun
kabul ettiği metin)

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

